

Rusija plača dolgove, če dobi kredit, pravi Stalin

Tri glavne faze prvega velikega Stalinovega govora na kongresu v Moskvi

Moskva, 30. jun. — Josef Stalin, tajnik ruske komunistične stranke in sedanjí glavni vodja boljševikov, je v soboto govoril na petnajstem rednem kongresu stranke. To je bil njegov prvi večji govor — govoril je celih sedem ur in govoril, ki je bil večeraj objavljen v "Pravdi", obsega 37 kolon prostora — v katerem je Stalin temeljito obdelal zunanje in notranje zadeve sovjetskega režima.

Tri najvažnejše točke Stalinovega odgovora, ki so mednarodne važnosti, so: ruski caristični dolgov, komunistična propaganda v inozemstvu in sovjetska politika glede narodnostnih manjšin v Rusiji.

Stalin je rekel, da sovjetska vlada je pripravljena priznati in plačati gotov del carističnih dolgov s pogojem, če dežele, ki tirjajo te dolgove, hočejo dovoliti sovjeto kredit. Sovjetska vlada bo smatrala delna odplačila dolgov kot "ekstra obresti" od posojil, ki jih dobi pri upnikih. Ta aranžma je že bil dosežen z nekaterimi privatnimi inozemskimi družbami. Na primer ameriška General Electric Company je dala sovjeto \$25,000,000 kredita in zdaj dobi polegrednih obresti tudi delna odplačila odškodnine za svoje prejšnje tovarne v Rusiji, ki so bile zaplenjene ob izbruhu revolucije.

Glede propagande je Stalin dejal, da ruski delavci ne bodo odnehal, pa naj Američi in druge kapitalistične dežele, ki še nimajo normalnih odnosov s Sovjetsko unijo, še tako črtijo sovjetski sistem kmetijske kolektivizacije, uničevanje kulakov, protiverosko kampanjo in boljševiško borbo s kontrarevolucionarji in sabotažniki.

"Ruski delavci imajo neoporečno pravico gibanja se v tej smeri, ki jim je zajamčena v sovjetski ustavi," je rekel Stalin. Ustava mora biti odločno izvajana. Saj se tudi kapitalistične dežele prav nič ne obotavljajo s propagando proti sovjeto in v ta namen imajo "živčne mreže" kroginkrog Rusije, posebno na Poljskem, Finskem in v Rumuniji.

Stalin je prvič informiral javnost, da obstajajo v ruski komunistični stranki grupe, ki bi rade odpravile avtonomne narodnostne in plemenske republike in sovjetski federaciji in napravile iz Unije eno samo hegemonno državo, v kateri bi bila rusčina edini jezik. On je proti temu in vsako tako željo je treba potlačiti, ker to je "velikoruski šovinizem". Vsaka in še tako majhna narodnostna skupina v Sovjetski uniji mora uživati popolne jezikovne, kulturne in druge pravice.

Stalin je tudi rekel, da je sovjetska vlada danes najtrdnjša vlada na svetu.

Čikaške delavce se udeležijo poletnega izobraževalnega tedaja

Chicago, Ill. — Osemnajst mladih delav iz Chicaga se je udeležilo poletnih delavskih tedajev na univerzi države Wisconsin in na Bryn Mawr kolegiju v Pennsylvaniji. Zastopane so pleteninarke, lepoticarke, delavke iz čevljarstvih in oblačilnih tovarov. Moški se ne priklajajo, ker se bojijo, da bi potem, ko bi se vrnil, ne mogli dobiti dela.

Pomorski častniki v Nikaragvi ubiti

Mexico City, 30. jun. — Sem je dospela vest iz Manague, ki pravi, da je bilo ubitih več ameriških pomorščakov tekem demonstracij proti vladi predsednika Jose Maria Moncada.

Casnikarka obtožuje srbsko policijo

Pisala je Živkoviču, da je bila z mučenjem prisiljena podpisati zlagano izpoved

Belgrad, Jugoslavija, 30. jun. — Premijer Pera Živković je odredil preiskavo glede obtožbe, katero je pred nekaj dnevi prejel od nemške časnikarske poročevalke Hilde Reiter. Poročevalka obtožuje v pismu policijo v Velikem Bečkereku v Banatu. Njena obtožnica je strašna slika srednjeveškega mučenja.

Hilde Reiter piše, da je bila 15. maja t. l. aretirana in zahtevali so od nje, da podpiše lažno izpoved, s katero bi obtožila neke voditelje nemške manjšine v Jugoslaviji, da so se zadržali proti državi. Ker se je odločno branila storiti kaj takega, jo je policijski kapetan Nikola Maksimović zaprl v sobo in jo tam pretepal z železno palico. Nato so ji zvezali roke in jih privezali k nogam, tako da je držala kos lesa pod koleno. Tako zvezano in sključeno so potem tepli po podplatih, da so otekli in krvaveli. Potem so jo razvezali in jo nagajali, da je tekla sem in tja po hodniku. Ko je kapetanu pokazala svoje krvave noge, ji je ta rekel rogajoče: "Videl sem že lepše ženske noge kot so tvoje, devojče."

Tri noči so jo tako mučili od osmih zvečer do polnoči. Med mučenjem so ji zavezali usta, da ni mogla kričati. Četrti dan, ko ni mogla več prestajati, je bila pripravljena podpisati vse, kar bi kdo hotel. Podpisala je, o vadbah proti dr. Neumerju, voditelju nemške manjšine v Jugoslaviji, ki je bil takoj aretirana. Končno so ji zagrozili z groznim maščevanjem, če komu pove resnico o svojem doživljanju.

Miss Reiter je nato pobegnila čez mejo na Ogrsko in od tam je pisala premijerju Živkoviču, ki je takoj odredil, da se vsa policija v Velikem Bečkereku podvrže drastični preiskavi.

Padec pesete vznemirja špansko vlado

Stalno padanje pesete in sporadične stavke v raznih delih dežele

Madrid, 30. jun. — Stalno padanje pesete, ki je danes dosegla najnižjo točko v letih po špansko-ameriški vojni in neprestani izbruhovih stavk v raznih mestih in tovarniških kolonijah povzroča vladi resne skrbi. Dežela je danes podobna sodu smodnika, ki ga najmanjša iskra lahko užge. V Malagi je proglašena splošna stavka v znak simpatiziranja s stakujimi delavci v Sevilji in v mestu je prišlo do rabuke med stavkarji in policijo, vendar pa ni bil nihče ranjen. V Granadi je bila proglašena 24-urna stavka, v Cordovi pa so zastavkali agrarni delavci, katerim bodo mogoče slediti tudi tovarniški delavci. V Bilbau se tudi pripravlja 24-urna splošna stavka.

Vzrok sporadnim stavkam je nezadovoljnost delavcev z razmerami v splošnem. Socialistična stranka, ki bi bila v stanu potegniti deželo v splošno stavko, ni odgovorna za sedanje lokalne stavke. Sodi se, da sedanje stavke ne bodo povzročile težkih posledic, vendar pa je strah, da bi kak resen konflikt med delavci in policijo mogel povzročiti splošno vstajo.

Obramba radikalcev doseglja uspeh

Dve porotni obravnavi proti mlademu unionistu iz Mariona sta končali z zmago

Marion, N. C. — (FP) — Pregnanje tekstilnih delavcev v Marionu se nadaljuje. Tekstilni magnati hočejo na vsak način popolnoma udušiti unijsko gibanje, ki je odgovorno za lanske ponesrečeno stavko tekstilnih delavcev. Kot žrtve je bil izbran tudi Leon Moore, 21 let star unionisti delavec in aktiven piket.

Moore je bil lanske leto aretirana na podlagi obtožbe, da je poskušal dinamitirati hišo nekoga stavkarja in je bil posneje izpuščen na prosto pod varščino. Štiri mesece pozneje se ga je obtožilo poskušenežnega požiga in mladi delavec je moral iti spet v zapor. Dne 18. junija se je vršila porotna obravnava proti njemu na podlagi obtožbe poskušenežnega požiga. Porota ga je oprostila. To je bil prvi slučaj v vrsti prosekucij proti delavcem, da je bil delavec oproščen. Istega dne popoldne pa je prosekucija zahtevala novo obravnavo na podlagi obtožbe dinamitiranja. Moorov zagovornik je protestiral, češ, da ta obravnava ni bila naznanjena ter da se v sved tega ni mogel zadostno pripraviti. Ker je odklonil nadaljnje zagovarjanje, je sodnik imenoval novega zagovornika, odvetnika C. C. Lisenbeeja.

Lisenbeeju ni bilo znano ozadje cele zadeve, slutil pa je, da je njegov klient žrtve mogočih tekstilnih interesov, ki skušajo udušiti unijsko gibanje na jugu. Dasi ravno popolnoma nepravilno, je vseeno sprejel imenovanje ter pogumno nastopil v obrambo mladega unionista. Državnemu pravniku je povedal, da naj se sramuje samega sebe, nato pa se je lotil njegovih prič in nekaterih porotnikov ter jih pošteno obdelal. Porota je bila sestavljena iz devet "lojalnih" delavcev, dveh farmerjev in enega trgovca. Potem se je razprava odložila na prihodnji dan.

Naslednjega dne je bila sodna dvorana natrpna z radovednim občinstvom. Nek "lojalni" tekstilni delavec je prisegel, da je videl obtoženca, ko je vrzel za boj dinamita na stavkocazovo hišo. Hiša ni bila poškodovana, nihče ranjen in nikjer ni bilo nobene evidence o kakšni eksploziji. Za to so vedeli samo šerif Adkins, njegovi pomočniki in omenjeni stavkavci, ki so edini pričali proti obtožencu. Lisenbee je vodil ostro križno izpraševanje državnih prič ter jih spravil v veliko zadržev, pogosto prekinjal sollicitorja ter končno zaplašal Moora in njegove priče, ki živijo v sosesčini stavkocaza. Priče so prisegle, da nič ne vedo o kakšni eksploziji omenjenega dne, dasiravno so bile doma in bi morale slišati eksplozijo, če bi se res bila pripetila.

V svojem zadnjem nastopu pred poroto je Lisenbee prekosil samega sebe. Ker je finančno neodvisen in ne goji nobenih političnih ambicij, se mu ni bilo treba tresti pred zamero tekstilnih magnatov in je lahko nastopil odločno in brezobzirno, kar je tudi storil.

Porota se je posvetovala vsega skupaj osem ur, a se ni mogla zediniti, ker so trije porotniki trdovratno vztrajali, da se mora obtoženca oprostiti. Dva farmerja in trgovec sta zagovarjala oprostitev, medtem ko je ostalih devet porotnikov zahtevalo, da se ga spozna krivim. Nato je bila obravnava zaključena in obtoženec izpuščen pod varščino tisoč dolarjev. Nova obravnava bi se imela vršiti jeseni, vendar pa je malo verjetno, da bi sploh prišlo do tega. Obtožba bo najbrž suspendirana.

REVOLUCIONARJI ZAVLADALI V BOLIVIJ

Revolucionarji so danes absolutni gospodarji Bolivije. Bivši predsednik se skriva v brazilskem poslanstvu

La Paz, Bolivija, 30. jun. — Revoluciona armada, katero vodi general Blasco Galindo, je danes faktični gospodar dežele. Revolucija je trajala komaj en teden. Položaj se je že tako izboljšal, da namerava revolucionarna vlada odpraviti obsedeno stanje, ki ga je razglasila vlada bivšega predsednika Silesa. La Paz in druga mesta proslavljajo osvoboditev dežele z raznimi svečanostmi in vojaki revolucionarne armade so deležni ovacij v strani prebivalstva, katero jih obdaja s cvetjem.

Eks-predsednik Siles se je zašel s svojo družino v brazilsko poslanstvo in general Hans Kundt, bivši poveljnik bolivijske armade, ki je po rodu Nemec, je našel zavetje v nemškem poslanstvu.

Dnevnik El Diario je v dnevi pred zmago revolucije prestal oblogo Silesu zvestih čet. Silesova vlada je namreč prepovedala vse časopise in jih zaplenila in lastnik omenjenega lista ki se ni hotel pokoriti vladni odredbi, se je z uredniškim obojem zabarikadiriral v uredniških prostorih, katere so uspešno branili pred napadi Silesovih vojakov, dokler ni mesto padlo pod oblast revolucionarjev. Danes je El Diario spet izšel. Med tednom je izhajal samo El Norte, poluradni organ Silesove vlade, katerega prostore je razjarjena množica danes popolnoma demolirala.

Situacija v Indiji

Domača policija ne more več kontrolirati položaja

Bombaj, Indija, 30. jun. — Položaj v Indiji je vsak dan slabši. Poročila iz raznih krajev dokazujejo, da domača policija ni več kos svoji nalogi in ne more uspešno izvajati represivnih ukrepov vlade proti nacionalistom, ki razširjajo svoje bojkotno gibanje na vse strani. Vlada je torej prisiljena upoštevati vojaške čete in oborožene prostovoljce v vedno večjem številu.

Aretacije pasivnih odporikov, ki stoje z Gandijevimi čepami na glavah pred prodajalnami tujega platna in pivnicami, se nadaljujejo dnevno; na stotine in tisoče moških in žensk je prijetih vsak dan. Včeraj je policija razbila več protestnih shodov proti Simonovemu poročilu. Listi poročajo o slučaju nekega indijskega odvetnika, ki je prišel na sodnijo v domači obleki in sodnik mu je ukazal, da se je moral sleči do nagega in dali so mu brisačo, katero si je ovil okoli pasu predno je smel zagovarjati obtoženca.

Bojkot tujega blaga je udaril ne samo Angleže, temveč tudi Američane in druge inozemske trgovce. Vsa tujezemska trgovina v Indiji propada.

Strojni inženirji so tudi odgovorni za brezposelnost

Detroit, Mich. — Ralph E. Flanders, podpredsednik zveze inženirjev, pravi, da so inženirji s svojimi iznajdbami odgovorni deloma za sedanje brezposelnostno krizo. Nove iznajdbe strojev so vzele delo tisočim delavcem. Vsaka nova iznajdba pomeni odpustitev nadaljnjih tisočev delavcev. Pravi, da se bodo morali odgovorni činitelji porigrati da se najde kak izhod iz teže situacije, ki postaja obupnejša z vsakim novim strojem, ki se pojavi na trgu.

Dijaki agitirajo med delavci

Obljubljajo, da se bodo lotili socialistične in pacifistične propagande

Estes Park, Colo. — (FP) — Tukaj se je zbralo 375 dijakov, ki zastopajo 40 raznih kolegijev, na konferenci, ki jo je sklical dijaški oddelek organizacij YMCA in YWCA, ki pa nista identični z meščanskimi organizacijama istih imen. Kirby Page, urednik dijaškega lista "World Tomorrow" in Paul Porter od Lige za industrijsko demokracijo sta nagovarjala navzoče, naj se pridružio delavskemu, socialističnemu in pacifističnemu gibanju in mu po svojih močeh koristijo.

Dijaki, ki so se potili na poljih sladkorne pese v Nebraska, v koloradskih rudnikih ali pa stali v dolgih vrstah brezposelnih v Denverju, so članom konferenice, ki so bili večinoma alnovi in hčere farmerjev in delavcev, pripovedovali svoje skušnjaje in mnogi med njimi so obljubili, da bodo propagirali socialistične ideje v svojih domačih krajih.

Neki vojaški kaplan, ki je debatiral s Kirby Pageom o vojaški pripravljenosti, je zelo slabo naletel, ko se je izrekel za veliko armado in mornarico, ki bi bila v stanu udušiti vse "komunistične upore", s čemur je mislil na boje za izboljšanje delavskih razmer in pogorjev. Njegov trditelj, da je bila stavka rudarjev v Koloradu pred tremi leti naperjena proti Rockefellerjevi kompaniji uniži in proti "yellow dog" pogodb, v kateri so bili stavkarji masakrirani po državni milici, delo komunistov iz inozemstva in so je tudi vodil, je izzvala proteste tajnika organizacije in dijakov, kateri so piketirali v omenjeni stavki, ki so ogorčeni zavrtili kaplanove trditve kot neutemeljene in neresnične.

Na konferenci je bilo razpečanih mnogo pamfletov o borbi delavstva na ameriškem jugu, kakor tudi tiskovin o Billings-Mooneyjevi aferi, katere so delegati odnesli na svoje domove, da jih razširijo med ljudstvom.

Zadnji francoski vojniki zapuščajo naseljeno nemško ozemlje

Mayence, Nemčija, 30. jun. — Danes zapuščajo poslednje francoske čete tretjo okupacijsko zono v Porenju, kjer so bile čez enajst let.

Nocoj o polnoči bodo zavzornili zvonovi porenških cerkva in kresovi bodo zagoreli po vsem Porenju ter oznanjali konec zavezniške okupacije. Francoska flotila na Reni, na katero se je ukral inženirski kor, je že večeraj odplula proti Strasburgu in vae barake, v katerih so bile nastanjene francoske čete, so bile predane v roke nemškim oblastem.

Slika predstavlja realno močstvo pri eksploziji v Perth Amboyju, N. J., v kateri sta dve osebi izgubili življenje.

Parkerjev slučaj ni spametoval predsednika

Farsično iskanje Linglovega morilca

"Tribune" si umiva roke glede ubitega reporterja, ki je bil 18 let v njeni službi

Chicago. — V nedeljo je četa detektivov stikala po Burlingtonu, Wis., kjer se baje nahaja James B. Forsythe, čikaški gangster, ki je na sumu, da je on ubil Tribunega reporterja Alfreda J. Linga. Detektivji so vpadli v več letovišč, toda Forsytha niso našli. Kasneje je policija pojasnila, da je najbrž "nekdo informiral ubežnika o prihodu policije, naker se je pravočasno umaknil."

Lingova afeta postaja prava senzacija. Da bo senzacija še večja, je "Chicago Daily Tribune" v svoji ponedeljkovi številki objavila dolgo poročilo o ubitem reporterju "kolikor je bilo znano štabu lista." V isti številki se pere urednik lista v uvodniku. Pravi, da štab ni nič vedel niti najmanj sumil, da je bil Ling v kakšni zvezi z gangsterji. Ling je bil 18 let policijski reporter pri Tribune—in ves ta čas "nisu nič vedeli." List priznava, da je evidence proti Linglu zelo obteževalna in dobro podprta, dasi bodo kasneje nekatere obdolžitve "morda ovržene."

Italija se oborožuje proti Franciji

Mussolini je določil nove milijone za oboroževanje

Rim, 30. jun. — Ministrski predsednik Mussolini je danes spet zoročil s sabljo, ko je povečal budžetne postavke za armado in mornarico. Pod Mussolinijevim predsedstvom je ministrski svet odobril zvišanje proračunskih postavk za šestindvajset milijonov dolarjev. Povod temu zvišanju je baje dala Francija s svojimi načrti za fortifikacije italijansko-francoske meje. Francoske vojne priprave povzročajo resne skrbi Italijanom.

Povsem jasno je, da je Mussolini odločen odgovoriti na vsako vojno pripravljanje Francije s povečanjem svoje vojne sile in pripravljenosti. Se pred nedavnim je Mussolini naznanil, da bo pričel izvajati novi mornariški gradbeni program, da Francija ne bo mogla prehiteti Italije. To tekmovalstvo v oboroževanju na morju zna pognati v tekmo tudi ostale velenile ter povzročiti resne komplikacije.

Slika predstavlja realno močstvo pri eksploziji v Perth Amboyju, N. J., v kateri sta dve osebi izgubili življenje.

Hoover je imenoval kompanijskega advokata za federalnega distriktnega sodnika v tožbi proti DuPont interesom

Washington, D. C. — (F. P.) — Poraz, ki ga je doživel Hoover pri imenovanju Parkerja članom zveznega vrhovnega sodišča, očitno ni izpametoval predsednika, ki je imenoval J. P. Nieldsa, ki je bil preje osebni legalni zastopnik magnata Pierre DuPonta, zveznim distriktnim sodnikom v Wilmingtonu, Del. Dosedanji distriktni sodnik Morris je resigniral in govori se, da bo vstopil v neko odvetniško firmo, ki ima med svojimi klienti tudi General Motors družbo, katere ima svoje interese pri DuPont družbi. Morris je izrekel sodbu v tožbi neodvisnih tožiteljev proti radiotrustu v korist prvih in pričakovalo se je, da bo predsedoval tudi sodnijski razpravi v tožbi, naperjeni proti radiotrustu po Justičnem departmentu. Senator Dill, ki je diskusiral o tej zadevi v senatu, obžaluje, da je najmožnejši sodnik v državi odstopil v odločilnem momentu in upa, da bo predsednik poskušal pregovoriti Morrisa, da ostane na svojem mestu. Dodal je, da bo potrebna velika previdnost pri izbiri Morrisovega naslednika, ki bo prišel na eno najvažnejših sodnijskih mest v deželi, ki je v tem oziru prvo za najvišjim sodiščem. V državi Delaware je tisoče raznih korporacij in vsi protitrustovski slučajji, katerih je v Delaware več kakor v katerikoli drugi državi, pridejo pred distriktno sodišče v Wilmingtonu.

Hoover je sporočil senatu ime svojega izvoljenca, ki je bil tudi pravni zastopnik senatorja Hastingsa, ki je predsednik Justičnega pododseka, ki ima nalogo poročati senatu glede Nieldsa. V pododseku sta tudi senatorja Hebert in Stephens, ki sta kakor Hastings podpirala Parkerjevo nominacijo. Val trije so nasprotovali Norrisovi protitrujunkski predlogi. Ako bo pododsek zahteval, da se poročilo poda pred odgoditvijo kongresa, potem je verjetno, da bo senat kmalu pokazal, da Nields ne more biti upoštevan kot kandidat za izpraznjeno sodnijsko mesto. Če pa poročilo izostane, potem bo Hoover lahko začelno nastavljal Nieldsa, kar pomeni, da bo Nields predsedoval razpravi v vladnem procesu proti DuPont interesom.

Predsednik Justičnega odseka, senator Norris, bo vodil opozicijo proti imenovanju Nieldsa, ni pa gotov, da bi se dalo zabraniti začasnemu imenovanju Nieldsa sodnikom v Wilmingtonu. Senator Dill je tudi v opoziciji ter trdi, da je Nields popolnoma diskvalificiran za to mesto. Borah pa preiskuje Nieldsovo razmerje do DuPont interesov. Šest izmed desetih korporacij, ki so zapletene v proces, je inkorporiranih v državi Delaware.

Ameriški zamorci se želijo tmeiliti v Turčijo

Carigrad, 30. junija. — Zamorec Mehmet Ali iz Detroita, ki tukaj išče "objubljeno deželo" za ameriške zamorce, je danes predložil Mustafu Kemalu petico za dovoljenje, da ustanovi zamorsko kolonijo v Turčiji. "V imenu 28,000 zamorcev muslimanske veroizpovedi, ki trpijo v sredi plemenskih predsodkov v Ameriki, vas prosim, da nam odkažete zemljo na obali Bospora, kjer bomo ustvarili cvetoče mesto po ameriškem vzorcu," pravi peticija in dostavlja, da se želi-jo zamorci izseliti v Turčijo, ker vedo, da tamokajnje ljudstvo ne goji nikakršnih plemenskih predsodkov napram njim.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE POSPOBNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodnost: na Zdravstveno drvarstvo (vsevo) in Kmetstvo na \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrti leta; na Chicago in Ohio \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na inozemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Ohio \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cine upisov po doplačilu—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be returned.

Nadvoj na vsa, kar ima stik s Homet:

PROSVETA

2007-25 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Chicago na vrhu

Čikaški dnevnikom bo morda še žal, ker so zahtevali, da se ozadje umora Alfreda J. Lingla, reporterja dnevnika Tribune, razgali "do dna". Preiskovalci, ki zbirajo dokazni material za veleporoto, so še daleč od dna, samo na vrhu so malo popraskali — in že se vsa dežela drži za nos.

Časopisi so sprva delali vtis, da je bil umorjen reporter postojan, ki je vohal za zločinci po temnih kotih čikaške gangsterije z namenom, da jih razgali v javnosti in pri tem hvalvrednem in poštenem delu ga je zalotil gangster in ga zavratno ubil. Lingle žrtve svojega poklica! Tak je bil vtis.

Časopisi so zaključili in v nekaj dneh sta padli dve najvišji policijski glavi v mestu. Spet je bil vtis, da sta Russell in Stege odletela radi krika v listih. Nemogoča sta bila, ustrašila sta se in zbežala sta iz službe. Rjoveči dnevnik so trobili o prvi zmagi.

Čim pa so preiskovalci začeli praskati po grdi aferi, je bilo takoj jasno, da policijski šef Russell ni odstopil radi krika v časopisih, temveč zato, ker je bil ustrelen reporter njegov partner v borznih spekulacijah! Lepa reč! Vodka policije v četrtem mestu na svetu, ki ima \$10,000 letne plače, spekulira na borzi v kompaniji z reporterjem "svetovnega" dnevnika Tribune! Začela sta z desetimi tisočaki in prilagala stotisoč dolarjev, ko je prišel polom zadnje jesen in izgubila sta vse.

Preiskovalci so nadalje izpraskali sledeče:

Umorjeni reporter Lingle, revež, ki je prejel \$65 tedensko od Tribune za svoje poročevalsko delo, je po borznem krahju našel povprečno tisoč dolarjev vsak teden v banko. Kje je dobil denar? "Izposojeval" si ga je pri visokih policijskih in civilnih uradnikih in pri — gangsterjih. Lastnika dveh igralnic in butlegarij sta mu "posodila" \$20,000; mestni korporacijski svetovalec mu je "posodil" \$5000; drugi mestni uradnik mu je "posodil" \$2500. In tako dalje. On, reporter Lingle, je pa "posodil" policijskemu kapetanu petsto dolarjev. Tako so šla "posojila" z vrha na dno in z dna na vrh, revni reporter je pa bil v sredi in podajal žakelj... Kako se to posojevanje razume? Kakor ga kdo hoče — dokler ne bo še bolj jasno — ako ne bo prej potlačeno!

Preiskava, ki še komaj na vrhu praska, je tudi odkrila, da je Lingle protestiral pri prijatelju šefa policije, ko so policiji ustrelili dva kosa. Zaprl so neki igralni rezort, kateremu je Lingle zamenjal, da lahko brez skrbi obratuje; v drugem slučaju pa policija ni zaprla drugega rezorta, čigar lastniki niso hoteli plačati \$15,000 "mazila". Iz tega se lahko sklepa, da je bil pokojni revež reporter mogoča oseba, ki je poljubno dajal navodila policiji in zapiral ter odpiral gangsterjske gnezde. To se lahko samo sklepa, dokler ni še pojasnjeno — če ne bo prej potlačeno.

Predvsem pa ne smemo pozabiti, da je preiskava še komaj na vrhu. Še ni prišla pod kozo. Kaj bo, ko doseže dno — kot so zahtevali časopisi? Nekoga mora obilit kurja poit samo pri misli na dno, samo pri misli.

Ni čuda, da je odsek mestne zbornice zavrgel preiskavo v policijskem departmentu. Odsek je samo malo in od daleč povohal in hitro umaknil nos.

Ni čuda, da rjoveči dnevnik zdej — molče. Najbrž se tudi dnevnik na tihem vprašuje, kaj bo, če se res zgodi veliko čudo, da kdo razgali vse skupaj do dna. In kaj bo, če se policija tako spozabi, da prime Linglovega morilca, ki potem pove pred vsem svetom, zakaj je ubil reporterja???

Eto, kako naša visoko civilizirana vlada civilizira Indijance:

Pred sodnikom Holmesom v Omahi je bila indijanska dekle. Obtožena je bila, da je pijanica. Sodnik jo je vprašal, kdaj in kako je prvič pokušila pijačo. Odgovorila je, da so jo federalni preiskovalci našli kot vohunko in ji poslali med Indijance v rezervaciji z navodilom, naj kupuje žganje, kjer ga more dobiti. Indijanka je res kupovala in — pila.

"Lep sistem, ki pretvarja dekleta v vohunke in pijanke," se je zgrozil sodnik. Zares lep sistem. Kaj pa sodnik dela? Kaj delajo drugi za odpravo tega sistema?

Glasovi iz naselbin

Odgovor Trunku

Detroit, Mich.—Po naključju mi je prišel v roke Amerikanski Slovenec, v katerem se Pisanopoljec zopet obreguje v moje poročilo o smrti Pavla Škoda. Citira stavke mojega poročila ter pravi, "ako je res tako bilo, kakor g. Junko piše." S tem je hotel očividno namigniti, da Junko laže ter da si je tiisto sam izmislil. Pravi, da spreobrnjen, spokorjenje pred smrtjo (bolj pravilno bi bilo če bi g. Trunk zapisal: nadlegovanje prizadnjih zdihlajih) se nikomur ne predpiscava. Jaz sem že več člankov čital, ki so bili pisani od strani duhovnikov, in prav gotovo tudi g. Trunka, v katerih so blufali svoje ovčice, da svobodomislec in socialisti na zadnje uro le kličejo duhovna za spreobrnjenje. G. Trunk dobro ve, da pravi s svojimi možgani misleči svobodomislec in socialisti se nikdar več ne porvnejo k starim bajkam in v krepilke cerkve ter njenih služabnikov, kateri so koklja napredku in opora izemalcev.

G. Ambrožič, ki je ustanovljajal slov. farno v Detroitu, je v svojem farnem listu zmerjal misleče detroitske Slovence, kateri so se otresli starih vraž in se niso hoteli pridružiti njegovim fari. Obenem je namigaval (blufal ovčice), da se taki ljudje na smrtni postelji spreobrnejo, v dokaz da mu je neki slovenski duhovnik pravil, da za časa njegovega duhovnovanja je bilo petnajst takih spokorjenčev.

Tudi jaz priznam, da se najdejo ljudje polovičarji, boljše rečeno, šeme brez značaja, kateri pri bari na vse pretege krikajo in zmerjajo duhovne, ko hitro se mu pa pripeti, da mu "štorija" prinese otroka, ali da v družini kateri umrje, potegne klobuk na očesa in hajd moledovat duhovna za obrede. To so kakor že rečeno ljudje brez nade in še polni starih vraž. Da se je pa tudi dogodilo, da so svobodomislec, bodisi od strani cerkveno fanatičnih sorodnikov, sosedov in duhovna prisilili k cerkvenim obredom, ne more tudi g. Trunk zanikati.

Služajev je več, navedem naj samo enega: Rojak in moj sošolec Anton Benčič je bilohal za sušico v slovenskem Rimu, v Jolietu. Bil je na stanovanju pri strogo pobožnih ljudeh. Ker se mu je stanje vedno slabšalo in ker bolnega človeka nikjer ne marajo, najmanj pa pri pobožnih ljudeh, so ga spravili v bolnišnico. Kar se razume, je bilo tako tudi boljše sanj, ker v bolnišnici je bilja postrežba. Njegov "boarding boss", pri katerem je bil poprej na stanovanju, je večkrat prišel k njemu v bolnišnico ter ga nagovarjal, naj sprejme duhovna in se izpove, ker da za njega ni več zdravlja. Omenjeni se ni dal pregovoriti ter je prošil, naj ga ne nadleguje, ker ga bolezen sama dosti nadleguje, da želi mir. Čez nekaj časa je pobožni fanatik pripeljal seboj duhovna in oba sta ga počela natepati za spoved in obhajilo. Ker se je siromaku blifala še zadnja ura, v kateri je stradanško trpel, je v to privolil samo zato, da se ju odkrižal ter da je v miru čakal smrti, katere se mu je čezdalje bolj blizala. To pa še ni omenjenima dvema zadostovalo. Ker sta dobro vedela, da od njega denarja ni mogoče drugače dobiti, ker ga tudi bilo ni, je duhoven spisal spremembo oporoke, katere se je glasila poprej na njegove starše v starem kraju, spremeni pa toliko za sveče, toliko za maše, katere prav gotovo nikoli bi ne bile brane, toliko za kriš (spomenik). Dvomim da bi se isti kedaj kupil. Tako bi za njegove revne starše v starem kraju nič ne ostalo. S spremembo njegove oporoke sta prišla nazaj in ga nadlegovala, da jo podpiše. Siromak, v mukah na smrtni postelji, samo da se ju odkriža, jo je podpisal.

All niso tukaj glavno vlogo igrali copaki, g. Trunk? Koliko je bilo dotičnemu duhovnu za dušo pokojnika, ali za dušo njegovega samega, ko se je drnil oporoki njegove revne starše za vsaki cent posmrtnine, za katero je bil zavarovan? Ali je to Junkotova šmucarija, kakor on navaja v A. S.?

Ker vem, da bo svobodomiselnec čitatelje zanimalo, naj mi g. Trunk oprosti, da objavim še drug slučaj glede copakov.

Vrtil se je na Calumetu, Mich. Rojak Geo. Krall je imel, neko bolezen, in sicer po rokah so mu se spuščali vodeni mehurji, najbolj na dlaneh. Približno dve leti ni delal. Preživljal se je od bolniške podpore in nekaj so mu pomagali bližnji sosedje. V tem času mu je umrl otrok. Šel je k župniku, kateri še danes tam pase ondote ovčice, ter ga prošil, da bi mu pokopal otroka. Župnik se je dri nad njim, da že delj časa ni dal nič za cerkev ter da, ako plača \$25.00, mu otroka pokopje, drugače pa ne. George mu začne praviti, da že dve leti je brez dela radi bolezn, da nima nobenega denarja ter da se za preživljati njega in njegove družine mu sosedje pomagajo. Župnik mu je pel, da si naj zaposli. Geo. pravi, da nima upanja, da bi mu kdo posodil toliko denarja, ker pri prijateljih je že razne vsote dolžan; se jih ne upa prositi, ker sami slabo obstoje. Pri neznanih da sploh ni za iskati, ker prav gotovo bi ne dobil. Župnik: "Well, otroka ne pokopjem drugače, da plačate petindvajset dolarjev." Geo: "Father, jaz jih nimam in sem gvižen, da jih nikjer ne dobim. Father, kaj pa ko bi mi vi posodili, jaz vam bom pošteno povrnil, ko hitro bom zaslužil."

Župnik se jezo nasmeje ter pravi: To bi bilo eno in isto kot je sedaj. Ako hočete, da otroka pokopjem, prinesite omenjeno vsoto." Ker Geo. Krallu omenjene vsote ni bilo mogoče dobiti, se je s pogrebnikom, kateri se tudi še nahaja na Calumetu, domenil, da naj otroka pelje v cerkev, v kateri da bodo malo pomolili ter potem šli z njim na pokopališče.

Župnik je po svojih petolizcih to izvedel in cerkev s ključem zaprl. Pogrebnik, kakor domeni, se ustavi s pogrebni pred cerkvijo. Pogrebci vzamejo mrlja z voza ter ga po stopnicah neso proti cerkvenim vratom. Ali glej! Vrata so bila zaklenjena. Na drugo stran ceste se je pa župnik šel po trotoarju dol in gor in se smejal. G. Trunk, čigavo veselje je bilo v omenjenem slučaju? Ali ne važejo kolega, kateri se je čez cesto porogljivo smejal ko nista mogla starša iti s svojim mrtvim detetom v cerkev in pomoliti Bogu, v katerega vi in vaš kolega verjamete? Kdo je kriv, da z vašo staro robo, v katero sami ne verjamete, saj večina duhovnov ne, nazadujete? Ali zamorete še reči, da glede pisaneja o copakih je Junkotova šmucarija?

Yes, gospod Trunk. Svobodomislec se ne vesele, ako iz svoje arede izgube somišljenika, vesele se pa, kadar se kateri osvobodil cerkvene teme, izmisljenih dogem, cerkvenih in kapitalističnih poslušnosti. In to se dogaja, sicer ne akokoma, ampak gro in tega ne zaustavi noben Trunk, niti papež v Rimu.

Kar se tiče veseljačenja v sv. evangeliju, ne zanikam, da ni tam zapisano. Prosil bi pa g. Trunka, da mi pošlje aliko nebes in angelov, kateri se vesele nad onim, kateri sprejme od duhovna hokus pokus predno umrje. Yes, g. Trunk, Kalvarij je dosti na svetu. Iste posejude kapitalizem in njega pomagavka cerkev in na istih je delavstvo obogajega spola grozno tepeno. Kar se tiče levic in desnic, pa ne vem, ali je župnik na Calumetu na desnici in župnik v Jolietu na levici, ali obratno. Vem pa, da je bila prav slaba tudi na desnici, ne samo na levici. Kajti rojak Geo. Krall ni imel copakov, niti si jih ni mogel izposoditi. Ob smrtni postelji spreminjena oporoška mojega šolca Anton Benčiča je bila izročena sodnji in sodnja jo je razveljavila.

How do you like this snuff, Mr. Trunk?

Leo Junko.

Vrtna veselica

Chicago, Ill.—Društvo Zvon št. 70 JKJ priredi veliko vrtno veselico dne 4. julija v Willow Springsu na grovu rojaka Kegele. Cenjeno občinstvo iz Chicaga in okolice vabimo, da se te veselice udeleži v obilnem številu. Odbor društva bo skrbel, da bo po možnosti postreženo gostom. Za ples bo igrala najboljša slovenska godba. Ker bo vstopnina prosta, se pričakuje velike udeležbe od strani prijateljev in znancev. Na avdience 4. julija!—Karlo Kapelj, tajnik.

Listina uredništva

Spornim strankam v Piercu, W. Va. in Johnstownu, Pa.: Vase polemiziranje je postalo goolo osebno pričkanje, ki je brez pomena za javnost, zato ne objavimo več nobenega dopisa v tej zadevi.

Zveza gospodarskih združenj v Jugoslaviji

Delavsko gibanje je svoje delovanje razširilo vedno in od nekdaj že na vse panoge delavčevega udejstvovanja in življenjskih potreb. Vsako količnik razvito delavsko gibanje je imelo delo razdeljeno in glavni sestavni deli so bili vedno: politična, strokovna, gospodarska in kulturna organizacija. Politika z namenom, da dosega politične uspehe v državnih zakonodajnih in upravnih telesih, dalje v vseslovesnih samoupravah itd., itd., strokovna, da daje političnim organizacijam zaledje in glavno, da vodi medne boje in nadzira uspehe, ki jih je s politično organizacijo roko v roki dosegla v pogledu socialno-političnih, delovno-zastitnih in strokovnih zakonov, gospodarska, da pridobitve, ki sta jih prvi dve organizaciji dosegli čuva v gospodarskem oziru, da skrbi za gospodarsko pravilno uporabo že obstoječih, in na novo pridobljenih sredstev (dohodkov) delovnega razreda, kulturna pa, da skrbi za izobrazbo delavstva v pravem duhu, da bo razumelo in znalo delati in boriti se v prvomenovanih organizacijah, da mu nudi zabavo in srčno kulturo ter da končno skrbi tudi za njegov telesni razvoj in zdravje.

Delo tretje organizacije v tem krogu je vršila že od prevrata sem Zveza gospodarskih združenj v Jugoslaviji v Ljubljani. Po 6. januarju 1929, ko pri nas prve organizacije ni več, je njena važnost še tem večja. Ustanovljena leta 1919 je Zveza l. 1925 preobnovila svoj ustroj in navadnega društva v združeno in razširila svoj delokrog na celo državo. Ali šele od lanskega leta lahko po pravi nosi svoje ime. Lani so se ji pridružil namreč prve združbe iz krajev preko Sotle in Kolpe, ki jih sicer ni mnogo, a bile so dosej za lastno delavsko organizacijo precej indifereentne. Danes se članstvo Zveze že razširja preko treh banovin (Dravsko, Saveke in Dunavsko) ter prestolnice Beograda. Večino združenj pa tvori še vedno Slovenija, kjer jih je v Ljubljani 18, v Mariboru 7, na Jesenicah 4, v Celju 3, na Glincah, v Trbovljah, Gostunju po 2, v ostalih krajih po ena. Dalje so tri v Zagrebu, ena v Vel. Bečkereku in ena v Beogradu.

Zveza se je razvijala sledeče:

	1924	1927	1928	1929	1930
Skupno članstvo	25	55	59	49	53
Komunistična združba	6	6	6	6	6
Proletarska združba	11	12	12	14	15
Društvo združba	7	7	7	7	8
Skupno članstvo	25	55	59	49	53
Del. članstvo	7	7	7	7	8
Skupno članstvo	25	55	59	49	53
Skupno članstvo	25	55	59	49	53

Poznamena postavba združenj so bile:

Člani	22.775	22.464	22.267
Prodano blaga: 1. 1926—Din. 54.000.910,11, 1. 1927—Din. 49.281.609,35, 1. 1928—Din. 50.724.908,19; od tega lastna proizvodnja: 1. 1926—Din. 11.562.797,25, 1. 1927—Din. 12.519- 105,22, 1. 1928—Din. 14.071.815,79.			

ROSA

Povest o dveh ženah
Spisal Angelo Cerkevnik

(Povest, ki je bila nagrajena v literarnem kontekstu Prosvete)

Tukaj zakon, zgrajen na ekstremnem načelu o brezpozojni privatni lastnini moza in žene (kakor da sta drug drugega kupila!) — tam pa jasna zavest, da nobena trajna organizacija ne more temeljiti na načelih zasebne lastnine? Že sama narava dejansko pobija nauk o absolutni zasebni lastnini: potres uniči ogromna mesta, bogate rodine izumirajo, čas zatira celo znamenja nekdanjega močnega ljudstva ... Nekdaj so imeli celo suženje.

Danes so sužnji samo zakonci in delojemalci. Delavec je suženj, ker vsaj danes se mora biti suženj, zakonski mož in zakonska žena pa sta sužnja, ker sta — živali ...

Kje je izhod?
Svobodna ljubezen?
Svobodna ljubezen — saj ljubezen ne more biti nesvobodna.

Svobodno izživljanje spolnosti?
Bodi, če ne more biti drugače! Zakaj bi se prestrašila poslednjih konsekvenc? Zavoljo higijene? Danes, ko je zakon bolj zrahljan, neko kdaj prej, je nevarnost obolenja manjša, nego je bila ... Znanost in zakon ne moreta vendar imeti nič skupnega!

Današnji zakon ... ženska je služkinja ... ženska se prodaja.

In ženska se ne bi smela več prodajati! Zazdela se ji je, da je stopila na severni pol in z orjaškim glasom vprašala vse sestre in brate na obeh straneh zemeljske oble:

Bratje in sestre, koliko vas je, ki se niste prodali? Koliko vas je, ki ste se udali brezpozojno in samo ljubezni ali vsaj elementarni ali spolne strasti? Koliko vas je, ki niste služkinje, dekle v najgremu pomena te besede? Koliko vas je, ki ste — matere?

Onemela je.

Mati, o mati! Samo zato ne razumem veličine zakona, ker nisem mati, ker najbrže nikoli ne bom mati ...

— Se ptiki imajo gnezda ...
— Kdo je to rekel, sestre?

Da, se ptiki imajo gnezda, a mi nismo ptiki, mi smo bogovi ... Matere naj ne bodo zgolj matere, zavedajo naj se, da milijonom mater ni toplo gnezdo. Milijonom mater je kopica otrok samo nepopolno trpljenje — milijonom in še milijonom otrok nič manj.

Priti mora tisti veliki čas, ko bodo otroci samo — ljudje brez rodbinskega imena, stebri večno obnavljajoče se, večno pomlajajoče se družbe.

Sestre, zakon ne more biti regulator spolnega izživljanja, ker je zakon sekundarna forma, spolnost pa praelement vsakega živega. Oblike so od danes do jutri, življenje pa je od pradedovine, preživelo je že brezštevilo oblik in bo preko neštevilnih oblik šlo v brezčasje. Življenje pa je v bistvu svojem — spolnost ...

Današnji zakon je samo ena izmed tisočih oblik, ki so v ozki, celo v najžejši zvezi z današnjim do podstavem nemoralnim družabnim redom, ki mu je človek — pes, denar pa — Bog.

Današnji zakon je bančna menica, kupna pogodba, denarna zadeva par excellence!

Prestrašila se je svojih misli. Saj vem, si je dejala, to so samo strašne nočne misli. Ponoči so misli sploh podobne sanjam. Ponedelji, da, ponedelji mislimo bolj realno.

Zasmejala se je na ves glas.

— Zakaj se smeješ.

— Sama sebi, Bojo. Čudežno in skoraj smešno je to spoznanje.

— O čem govoriš?

— Da smo ponoči bolj svobodni, nego ponedelji, da nam je dan rabelj. Vidiš, zato so se vse velike zarote kovale, akovale in uresničile ponoči. Sploh je bila svetloba po temi! Zato se tudi elementi pravih ljubezni izživljajo najsvobodneje in najstrastneje v — temi ...

— Ne razumem tvojih besed ...

— Nikdar jih ne boš razumel, zakaj ljudje, ki mislijo le nase, ki vidijo v sebi ardičice, okrog katerega se vse vrti, ne morejo nikdar razumeti ljudi, ki strastno in z nepopolno ljubeznijo šele iščejo — središča ... in ga nikdar ne najdejo ...

— Mrzla si ...

— Vsi, ki mislite samo nase, pravite o drugih ki mislijo tudi na vas, a ne samo na vas, da so mrzli!

Dež je ponehal. Burja se je zaletavala v vetrnice, ki so močno škripale. V bližini, tam čez cesto, so pripogibali vrhove svojih stebel visoki, v ognjenih bliskih orjaški, topoli ... Od daleč je prihajalo zamolklo grmenje, kakor da se s hribov valjajo ogromni plazi, bobnajoč rušev pod seboj gozdove in vasi ...

— Tako smo majhni, Bojo in tako smo veliki! V nas vseh je — Bog! Zato je Kristus imenoval Boga svojega očeta, zato ga je imenoval — oče vseh nas. Da, Kristus je zaslužil resnico.

Položila je roko na njegove mehke lase in zaspala.

Bojo je bedel.

Kolikor so Rosine misli bile vsesplošne in brezosebne, toliko so Bojeve bile do skrajnih meja ozkosti osebnosti in skoraj sebične.

Mučil je svoje možgane venomer z eno in isto mislijo: kaj storiti? Umreti? Mogoče bi umrla Tanja, mogoče Rosa? Pogledal je na Roso ... V ognjenem blisku je uzri njeno obličje, tako mehko, tako čudežno lepo. Mraz ga je stresel ob pomisli, da bi ta prelepi obraz strohnul v mokri zemlji. Ko se je zalotil pri misli o Rosini smrti, se je zopet začel kesati.

— Saj jaz kličem smrt nadnjo ... Saj jo prosim, naj pride. O, če bo kdaj prišla! Ne, ne ... Rosa naj živi, še dolgo naj živi! Rajši naj umrem jaz!

Kakšna podla, ostudna živla sem!

Zgrabil se je z rokami za glavo ... Najraje bi bil stri svoje lastne možgane.

Utrujen in ves izmučen je ob zori, ko se je tudi nevihta podela, zaspal.

XVIII.

Še dva meseca je trpela, a življenje se ni spremenilo niti za las. Vse dolge in strašne noči so se ponavljale, vse so si bile do pičice enake. Zaslužila je celo, kaj se v Boju godi, zaslužila je njegove zločinske misli. Včasih je gledal vanjo in tedaj je naenkrat po neki tajinstveni moči zaznala, da je mislila na njeno smrt, da si je njene smrti zaželel. V njej se je vse uprlo. Umrla naj bi na ljubo neki mrtvi formalnosti.

(Dalje prihodnjik.)

Energija — vir življenja

Druga svetovna energijska konferenca

Od 16. do 26. junija se je vršila v Berlinu druga svetovna konferenca, na kateri so razpravljali o izvirih prirodnih sil, o smotrenem izkoriščanju vodnih moči, premoga, nafte, vetra, biobave (plina in oeska) itd., vohče o energiji, ki jo v čedalje večji meri vpregamo v silni stroj našega vsakdanjega življenja.

Ze Aristotel je spoznal, da je energija pravo bistvo vseh reči in dejanskosti, ki ne moremo zamisliti, nobenega življenjskega pojave in nobenega dejanja, kjer ne bi sodelovala energija. Energija tene svetlobo po vsemirju in kleše obličje naše zemlje. Od energije, ki jo siplje k nam sonce — vir vsega življenja, cvete in rodi rastlinstvo, ki je zopet pogoj za razvoj vseh višjih oblik življenja. Vse naprave, ki smo ljudje nanje tako ponosni, vse je samo ukročena energija, pa bodisi da gre za parni stroj, eksplozijski motor ali elektriko. Vse napredek, vsaka civilizacija temelji na izkoriščanju in pretvarjanju energije. Energija je po življajoči gibalni element v nasprotju z mrtvo materijo, ako počemo tudi te smatrati za posamešno obliko energije. Brez energije bi bilo brezskrajno vsevirje eno samo neskončno pokopalice.

Kaj je energija? Po neki definiciji je energija delo in vse kar iz njega nastane ali se v delo

lahko izpremeni. Vse neštivilne oblike, v katerih se javlja energija, se morejo združiti v štiri bistvene skupine: v toplotno, kemično, mehanično in električno energijo. V peto skupino bi lahko uvrstili svetlobno energijo, ker se pa ta voselej pojavlja v zvezi s toploto, jo lahko štejejo tudi tjakaj. Vse te oblike energije so pa v tesni zvezi — nenehoma se izpreminjajo in pretvarjajo druga v drugo.

Vsa škarsna energija, ki jo izkoriščamo, ima izvor v solnčni energiji. Sonce je studenec, iz katerega črpamo energijo za svoje potrebe. V rastlinah se izpreminja in hrani solnčna toplota v obliki kemične energije. Semkaj spada premog, ki ni nič drugega kot ostanek predzgodovinskega rastlinstva. Pri kurjenju z njim se v njem nakopičena davna solnčna toplota sprošča in jo lahko s pomočjo parnih strojev pretvarjamo v mehanično energijo, ki nam žene delovne stroje. Mehanična energija pa se dandanes v čedalje večji meri pretvarja zopet v električno, ki je za nas najidealnija oblika, ker jo je mogoče na najlažji način pretvarjati v vse druge. V električnih motorjih jo prilagamo, da nam dela, v elektrokemičnih procesih se pretvarja v kemično energijo, v električnih pečeh, kuhalnikih in žarnicah pa se spreminja v toploto. Še nešteto primerov bi lahko navedli, kako v strojih in aparatih prehaja energija iz ene oblike v drugo.

Vodne sile, ki se danes še v povsod izrabljajo, so tudi samo pretvorjena solnčna energija.

Solnčna toplota izpreminja morsko vodo v pare, ki se nad celinami zgostijo v padavine, napajajo hudournike, potoke in reke, kojih neizčrpno energijo izkoriščamo v turbinah. Prav tako izvirajo od solnce tudi veter, ki je posledica neenakomernega ogrevanja zemeljske površine.

Ker pa energija vetra ni lahko ukrotljiva in ker bo neposredno izkoriščanje solnčne in zemeljske toplote uspelo šele znanemcem, si ljudje dandanes solnčno energijo lahko podjarmimo samo na dva načina: s sežiganjem goriv (premoga, petroleja, lesa itd.) pa z izkoriščanjem vodnih moči. Zal pa sta ta poglavitna vira energije zelo neenakomerno razdeljena po zemlji.

Največ premoga je pri nas v Severni Ameriki, ki ji šele po daljšem presledku sledi Azija, Evropa, Avstralija, Afrika in Južna Amerika. Vse zaloge premoga na svetu cenijo na 7,400 milijard ton. Če upoštevamo, da se je 1927 porabila le poldruga milijarda ton premoga, potem na pred "temno bodočnostjo, ko bo zmanjkalo goriv", še tisočletja ni treba biti strah. V tem razdobju bo pa človeštvo prav gotovo uspelo priskrbeti si novih, sedaj še neznanih energijskih virov.

Skromneje so odmerjene zaloge petroleja. Računajo, da ga je v vseh ležiščih na svetu le še dobrih 6 milijard ton. Ker se pa pri današnjih potrebah porabi le kakih 120 milijonov ton letno, je tudi v tem pogledu današnja bojazan še prazgodnja. Res uteg-

ne nepopolno nagli razvoj avtomobilskega in letalskega prometa današnje potrošnje v kratkem silno dvigniti, toda sedaj umetno pridobivanje bencina že tudi umetno z utekočinjevanjem premoga. Vprašanje petroleja je najbolj neugodno za Zedinjene države, ker odpade nanje več kot dve tretjini današnjih porab, imajo ga pa tamkaj le šestino celotne zaloge na svetu. Ako bodo Američani črpali petrolej še v bodoče v današnji množini, potem morajo njihovi petrolejski vrelci — ako so računski pravilni — vsahniti najkasneje v šestih ali sedmih letih.

Tudi kar se tiče izrabe vodnih sil, je Severna Amerika na prvem mestu. Danes dajejo ameriške reke nad 12 milijonov kilowatov električne energije, nadaljnjih 36 milijonov kilowatov pa je še neizrabljenih. Ameriki tikoma sledi Evropa, ki je od svojih 38,7 milijonov kw vodnih moči izkoristila še skoraj 10 milijonov. Najbogatejša vodnih sil je Afrika. Nje bogastvo belega premoga se cenijo na 139 milijonov kw, to je toliko, kolikor premorejo Evropa, Amerika in Avstralija skupaj. Ogromne zaloge energije v obliki vodnih moči hranita tudi Azija in Južna Amerika, kjer čaka na izrabo še 50 odnosno 40 milijonov kilowatov.

Značilno je, da se proizvodnja električnega toka giblje v istem razmerju kakor izrabljanje vodnih moči, čeprav se dober del električne energije proizvaja v parnih centralah. Proizvodnja električnega toka je seveda največja v Zedinjenih državah, kjer proizvajajo na leto za okroglo 83 milijard kilowatnih ur, kar pomeni s kanadskimi elektrarnami vred 52 odstotkov svetovne proizvodnje. Za državami Severne Amerike se največ elektrike proizvaja v Evropi — 41 odstotkov svetovne proizvodnje. Med evropskimi državami je na prvem mestu Nemčija, ki ji šele po daljšem presledku sledi Anglija in Francija. Od vseh izvenevropskih držav se največ električne energije proizvaja na Japonskem. Ako pa računamo porabo elektrike na glavo prebivalca, potem prevzame vodilno mesto Norveška, kjer odpade na vsakega človeka letno 2,500 kilowatnih ur. Najbolje elektrificirana dežela na svetu je Švica, kjer je bilo že pred štirimi leti priključenih na električno omrežja 98 odstotkov vseh domov in kjer teče na električni pogon več kot polovica železnice.

Evo problemov, s katerimi se bodo bavili na berlinski svetovni konferenci o energiji. Poleg problemov, ki so nastali zaradi zdatnosti virov energije in njih neenakomernega razdelitve po zemlji, je še nešteto drugih vprašanj, ki zadevajo v prvi vrsti racionalno izkoriščanje pa smotreno razdelitev in uporabo pridobljene energije ter nje shranjevanje in ter slednjič tudi trgovsko in pravno stran te panoge gospodarstva.

Vsa ta vprašanja so tako vseobsega pomena in tako posegajo drugo v drugo, da jih ni več mogoče reševati v okviru posameznih držav, marveč le še s složnim sodelovanjem vseh narodov. To spoznanje je že pred leti rodilo misel na svetovno konferenco o energiji, idejo, ki so jo privikar uresničili 1924, o priliki svetovne razstave britanskega imperija v Wembleyu. Pozneje so se sicer vršile še nekatere delne konference, a druga glavna konferenca je bila v Berlinu, kjer je bilo zastopanih 47 držav.

Kot zanimivost naj omenimo, da se je zborovanja udeležil tudi silovasi izumitelj Edison, sicer ne osebno, ker zaradi visoke starosti ne more več tvegati naporenega potovanja v Evropo, pač pa je v posebnem zvočnem filmu prikazal in obrasložil mednarodnemu poslušalstvu svoj slavni poskus z žarnico.

Na konferenci je sodelovala množica gospodarstev, tehničarjev in pravnih strokovnjakov in znanstvenikov vseh držav in narodov, med njimi tudi predstavnik Jugoslavije. V pretrasi pri 400 razprav in poročilih, tihočih se v prvi vrsti porazdeljevanja energije in organizacije potrošnje. Ker pa navzlic temu, da bo konferenca trajala 10 dni, ne bo časa za vsa predavanja, jih bodo združili v 34 generalnih poročilih, ki jih bodo posamič podali najodličnejši nemški strokovnjaki. Za razumevanje teh poročil, ki bodo podana v nemškem jeziku, v prvi vrsti pa zaradi tega, da se olajšajo razgovori, ki se bodo z ozirom na mednarodno udeležnost vršili v različnih jezikih, se bodo v zborovalnih dvoranah uporabljale posebne naprave, ki omogočajo, da vsak udeleženec lahko posluša govor v enem izmed treh kongresnih jezikov v francoščini, angleščini ali nemščini, ne glede na to, v katerem jeziku bo govoril predavatelj.

Naprava seveda ne prevaja govornikovih besed v omenjene tri jezike avtomatično, marveč s pomočjo spretnih tolmačev, ki morajo biti tako izurjeni v svojem poslu, da lahko brez manjše zakasnitve ponavljajo v prevodu govornikova izvajanja. V ta namen bo pred govornikovim pultom toliko tolmačev, v kolikor jezikov se bo razpravljalo. Vsak tolmač ima pred ustmi pritrjen posebne vrste mikrofon z zvokotesnim ustnikom, ki preprečuje, da bi prevajalec motili drug drugega ali poslušalce v dvorani. Ker se bodo morali tolmači zaradi napornega dela med razpravo večkrat menjavati, je preskrbljeno, da se bo izmenjavanje lahko izvršilo, ne da bi bilo treba prekiniti govor. V to svrhu sta na vsakem prostoru za tolmača po dva vzporedno vklopljena mikrofona. Iz mikrofonov se speljejo govorni toki po kabljski ojačevalce do posameznih kontaktnih, na katere priključijo poslušalci svoja slušala. Kontakti so seveda tako urejeni, da se dajo preklopiti na en ali drugi mikrofon, v katerem jeziku hoče pač kdo poslušati. Razen tega je na vsakem tudi gumb za uravnavanje glasnosti.

Kakor rečeno, se bodo vsa predavanja lahko poslušala v francoščini, angleščini in nemščini, toda za vsak slučaj je napravljena prirejena za istočasno prevajanje na pet oziroma na šest jezikov, ker je poseben mikrofon tudi na pultu pred glavnim govornikom. Da bodo poslušalci, za katere je v dvorani na razpolago 1000 parov slušalk, vedeli, v katerih jezikih se ta čas ravno posluša, so za govorniški odrom napisali s signalnimi lučkami, ki jih vselej sveti toliko, kolikor tolmačev vrši službo. Berlinska konferenca bo tedaj tudi v tehničnem pogledu nekaj povsem novega, nekakšen vzorec za vse enake velikopotezne mednarodne prireditve v bodočnosti.

— ("Z. in S.")

NAROČITE SLIKE JOŽETA ZAVERTNIKA

Gl. upravni odbor je dal izdelati veliko sliko pokojnega brata Jožeta Zavertnika. Slike so lepo izdelane in primerno velike ter pripravne, da se jih obesi v društvih, dvoranah ali privatnih domih. Upravni odbor želi, da se kvačje prigrizanje s naročili vsi tisti, ki se zanimajo in šele imeti slike. Cena posamezne slike je \$2.50, to je na mehkem papirju in brez okvirja.

VINCENT CANKAR, pred. SNPJ.

Jošip Ribičič:

MOČ NASLOVOV

Komponist Peter je zgrabil celo skladovnico suit, sherzov, intermezzov in kar je še bilo te konservativne šare ter jo položil pred štedilnik: "Na, podkuri, ko ti je zmanjkalo drv za večerjo."

In se je vsedel h klavirju, da se loti sodobnih skladb. Lotil se jih je z vnmom, jih pilil, jim vrinjal pikantna mesta ter zamorsko razpoloženje. Ko je zarja pordečila jutranje nebo, so stali pred njim črno na belem po en fokstrot, en tango in en charleston. Bili so to trije umotvori, ki jim je Peter spoznal vrednost, ko jih je prepisane zagnal. To je bilo ob sedmih zjutraj in je njegova žena skočila iz postelje ter mu priplesala v naročje, koprneča: "Moj veliki Peter!"

Pod pazduho note, v srečupanje, se je Peter podal ob enajstih k založniku, da mu ponudi svoje tri novosti. Založnik ga je sprejel, ker je z večjim očesom opazil, da rokopiis ni preobezhen. Nezaupno mu je pokazal klavir in dejal: "Pokažite!" sam pa se je pogreznil v velik usnjat naslanjač in si prižgal debelo cigaro.

Peter je preigral fokstrot.

Je vzkliknil založnik: "Ni slabob. Glej ga, kdo bi si bil mislil! Fokstrot, ki bo vlekel; dajte sem! Kak naslov?"

"Eva!" pravi Peter in se približa mogočnemu.

Pa se založniku namršijo obrvi in mu roka seže po fokstrotu: "Eva? Kaj se pravi: Eva? Koga hočete dandanes presenetiti z Evo? Dragi moj, vi ste začetnik, zelen začetnik. To je treba izpremeniti! Izmiselite si naslov, ki bo pikanten, sodoben, pa ne starodreviški. Kako ste prišli do E-ve?"

"Mislil sem — tako — Eva iz paradiza, tako — pikantna pač", je zajecjal Peter.

"Ah, razumem," se je zasmel založnik, "zaradi nagote! O blažena naivnost! Ali res mislite, da je nagota danes pikantna? Kaj še! Pikantno je, kar da mi nile naprej — nagota pa je kosilec in nič več. Kdaj pa je dovtip dober? Če ga poveste z fšitvijo vred? Ne! Ampak če ga zavijete v tenčico, da se golota komaj zasluži. Ne, prijatelj! Evo bomo zavrgli in namesto nje vzeli kaj boljšega. Na primer: "Košček avile — notri ti!"

Ali: "Ah, tvoj neglize!" "No bomo videli! Imate še kaj podobnega?"

In je Peter zaigral tango.

"Zelo dobro. Trgali so bodo zanj. Kaj pa naslov? Vesele vpraša založnik.

"Ob poroki," odgovori presrečni komponist. Založnik izbuli oči: "Človek božji, ali norite? Da vam zbeže vsi neporočeni in da

razdražite vse poročene? Ob poroki. To je kakor: "Das Geb einer Jungfrau" ali "Das Land wo die Zitronen bluehen..."

"Ali —"

"Nič ali. Naslov bomo izpremenili, ali pa si iščite druge založnika."

"Kako pa naj —"

"Kako? Manjka naslovov. Čakajte. Hm, kaj podobnega? "Gusti, kaj delaš?" To bi bilo njo, — ali: "Marta, Marta, kaj mi nisi tega prej povedala?" — to pa zanj. Ali kaj podobnega. Ne pa "Ob poroki!" Ali mate še kaj?"

"Se en charleston."

"No?"

In je Peter zaigral svoj charleston.

"Imenitno!" je zaploskala matna založnikova roka in se približala, da udari komponista v rami. "Imeniten dečko ste. Sprejeto! Vse kupim. Kako pa je to mu ime?"

"Zamorski ples."

"Kozlarija! Veste kako mu bomo rekli? "Udri ga po bedri!" Pa na platnice bomo narisali režečega zamorca, ki zbija po bi kakor po bobnu. Haha! Debra je ta! Zapišite na rob opombo: "Kakor po bobnu" — da ne pozabim. Imenitno! Sprejmen vse troje in hitro naj izide, dokler je še sezona in so kavarna in bari in veleselji polni janbandov."

S honorarjem v žepu je presrečni komponist Peter stekel domov.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (June 30, 1930) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi družstveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate na ročno.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani SNPJ doplačajo \$4.80 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$7.50, pol leta \$3.75, za član \$6.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

Upravništvo "PROSVETA"

2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Agitirajte za "Prosveto!"

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in ašode, vizitnice, časnike, knjige, kalendarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojavnila daje vodstvo tiskarne. Cene umerno, unijako delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA